

Toespraak

bij gelegenheid van de opening van de Faculteit Katholieke Theologie

22 januari 2007

Het is reden tot grote vreugde en dankbaarheid dat we vandaag de officiële opening van de Faculteit voor Katholieke Theologie kunnen vieren. Alles bij elkaar genomen heeft de fusie van de Theologische Faculteit Tilburg met de Katholieke Theologische Universiteit te Utrecht in een relatief kort tijdsbestek geleid tot de oprichting van de nieuwe Faculteit voor Katholieke Theologie. Tevens zijn wij verheugd dat de FKT van meet af aan door de Heilige Stoel is erkend als een theologische faculteit naar canoniek recht.

Bij het Ad Limina Bezoek van de Nederlandse Bisschoppen aan Rome in maart 2004 gaf de Congregatie voor de Katholieke Vorming te kennen dat naar haar mening gestreefd moest worden naar een fusie van de bestaande katholieke theologische faculteiten in Nederland, gelet op de teruggelopen aantallen theologiestudenten en het beperkte aantal gekwalificeerde hoogleraren en docenten afkomstig uit Nederland zelf. De visie van de Congregatie sloot aan bij het streven dat de Nederlandse bisschoppen al langere tijd hadden, om te komen tot een bundeling van krachten met als doel het theologisch onderzoek en onderricht in ons land ook in de toekomst te garanderen. Eind juni 2004 namen de besprekingen over de fusie van de katholieke theologische faculteiten een aanvang. Nu, tweeënhalf jaar later, is de fusie tussen de Theologische Faculteit Tilburg en de Katholieke

Theologische Universiteit te Utrecht een feit. Aan de eruit voortgekomen Faculteit voor Katholieke Theologie wordt de universitaire theologieopleiding tot priester, diaken, pastoraal werk(st)er en leraar godsdienst/levensbeschouwing geconcentreerd.

Zoals gezegd was de Nederlandse bisschoppen er veel aan gelegen dat er in ons land door bundeling van krachten een faculteit tot stand zou komen met voldoende aantallen studenten en gekwalificeerde hoogleraren en docenten. Nederland telt ruim 4 miljoen katholieken. De Rooms-Katholieke Kerk is daarvoor in ons land veruit het grootste kerkgenootschap. Dit rechtvaardigt de aanwezigheid van een canoniek erkende theologische faculteit waar mensen die in aanmerking willen komen voor een wijding, pastorale zending of kerkelijke ak-

koordverklaring, hun theologiestudies kunnen volbrengen.

In zijn apostolische exhortatie *Evangelii nuntiandi* (8 december 1975) sprak Paulus VI van

“het recht om de rijkdommen te kennen van het mysterie van Christus (Ef. 3,8) – rijkdommen waarvan we geloven dat heel de mensheid in een onvermoede volheid al datgene kan vinden wat zij tastend zoekt over God, over de mens en zijn bestemming, over het leven en de dood en over de waarheid” (nr. 53).

Mensen hebben er recht op dat het geloof aan hen verkondigd wordt.

Deze verkondiging vindt hoofdzakelijk plaats in onze parochies en door geestelijk verzorgers in categoriale instellingen. In het onderwijs maken leerlingen kennis met de rooms-katholieke traditie binnen het kader van het levensbeschouwelijke onderricht. Dit is uiteraard de basis, maar het is niet voldoende. Al in de Heilige Schrift staat te lezen dat de rationele verantwoording van het geloof, die in het wetenschappelijk theologisch onderzoek concreet gestalte krijgt, essentieel deel uitmaakt van de verkondiging. Zo zegt de apostel Petrus in zijn eerste brief:

“Weest altijd bereid tot verantwoording aan al wie u rekenschap vraagt van de hoop die in u leeft” (1Pe 3,15).

Wetenschappelijk theologisch onderwijs en onderzoek maken onlosmakelijk deel uit van de verkondiging. Dit heeft de Kerk altijd erkend. Vanaf de apostolische vaders en de kerkvaders, via de grote theologen van de middeleeuwen en latere eeuwen tot in onze tijd heeft de theologie een grote bijdrage geleverd aan het penetreren van het geloofsgoed door middel van de ratio.

Naast het feit dat theologisch onderzoek en onderricht onmisbaar zijn voor een adequate verkondiging van het christelijke geloof is er een tweede motief om een theologische faculteit op te richten waaraan wijdingskandidaten, andere medewerkers in het pastoraat en leraren godsdienst/levensbeschouwing hun opleiding ontvangen. Dat motief ligt is de wetenschappelijke weerlegging van de in de huidige Westerse samenleving veel verkondigde mening dat religie geen uitgangspunt kan zijn voor een brede maatschappelijke discussie, omdat zij irrationeel zou zijn. Het publieke debat zou in de huidige seculiere samenleving slechts kunnen worden gevoerd op basis van neutrale rationele inzichten en waarden.

Op de eerste plaats: de mens- en maatschappijvisie van de seculiere samenleving is niet neutraal. Zoals elke mens- en maatschappijvisie heeft zij ook haar uitgangspunten in een levensbeschouwing.

Wat echter nog belangrijker is: het katholiek-christelijke geloof is niet irrationeel. Het geloofsgoed omvat zeker een aantal waarheden die de menselijke ratio niet uit eigen kracht kent, maar alleen doordat die door God aan de mens zijn geopenbaard. Het is echter tevens een geloofswaarheid dat een aantal zaken betreffende het bestaan (Rom 1,19-20) en bepaalde eigenschappen van God, de menselijke wezenstructuur en normen voor het persoonlijke en het sociale leven (Rom 2,14-15) ook buiten de Openbaring om door de menselijke ratio kunnen worden ontdekt. Tevens geldt dat elementen van het geloof die alleen door de Openbaring worden gekend, daarmee niet irrationeel zijn. De kennis en het begrip ervan kunnen door de menselijke ratio wel degelijk worden verdiept. Ook hetgeen is geopenbaard

is object van wetenschappelijk theologisch onderzoek. De theologie mag dan als instrument de 'ratio verlicht door het geloof' hanteren, zij heeft hetzelfde instrument als de filosofie en de overige wetenschappen, namelijk de menselijke ratio, waarmee zij haar bronnen – de Heilige Schrift, de Traditie en de leer van de Kerk – bestudeert. De seculiere samenleving kan noch volhouden dat inzichten en waarden neutraal zijn, noch kan zij het alleenrecht op rationaliteit claimen. Het christelijk geloof is door en door rationeel.

Niet mag worden vergeten dat de organisatie van de huidige samenleving in West-Europa voor een groot deel mede te danken is aan de toepassing van de christelijke sociale leer, die de vrucht is van het rationeel doordenken van sociale vraagstukken vanuit de geloofbronnen en een christelijke filosofie. Veel van de verworvenheden hiervan lijken nu te worden prijsgegeven door het individualistische liberalisme van de seculiere samenleving. Het is in dit verband tekenend dat in de Europese Constitutie een verwijzing naar de christelijke wortels van Europa geen plaats mocht hebben.

Mede omdat de theologie zich van hetzelfde instrument bedient als de andere wetenschappen, namelijk de menselijke ratio, is het goed dat de Faculteit voor Katholieke Theologie geen losstaande faculteit is geworden, maar onderdeel uitmaakt van een universiteit waaraan ook andere faculteiten verbonden zijn. Het is de hoop dat een levendige interactie en onderlinge uitwisseling en samenwer-

king met de andere faculteiten verrijkend zal zijn voor de beoefening van de theologie.

In juni 2004 werd begonnen met een fusieavontuur, dat nu is bekroond met de oprichting van de canonic erkende Faculteit voor Katholieke Theologie. Het desbetreffende dossier is wel eens gekenschetst als een 'hoofdpijndossier met hoog afbreukrisico'. Van hoofdpijn is geen van de betrokken, denk ik, volledig gevrijwaard gebleven, maar het afbreukrisico bleek een onheilsprofetie die zich niet heeft voltrokken. De bisschoppen zijn dankbaar voor de genereuze medewerking die zij hebben ondervonden van de kant van de bestuurders, decanen, hoogleraren, docenten en andere medewerkers van de Universiteit van Tilburg, de Theologische Faculteit Tilburg en de Katholieke Theologische Universiteit te Utrecht bij het streven naar de fusie van genoemde theologische faculteiten en de canonieke erkenning van de Faculteit voor Theologie die nu uit de fusie tevoorschijn is gekomen. Zeker voor de hoogleraren en docenten, maar ook voor studenten bracht het fusieproces uiteraard de nodige spanningen met zich mee. Ik realiseer me dat van hun inzet, creativiteit en stressbestendigheid in de laatste jaren veel is gevraagd. Hun inbreng en medewerking wordt daarom op hoge prijs gesteld.

Ik spreek de wens uit dat God, die zich in Zijn Zoon Jezus Christus en in de heilige Geest ten volle heeft geopenbaard, de vrucht van alle geleverde inspanningen, de nieuwe Faculteit voor Katholieke Theologie, rijkelijk zegent.